

Mantelzorg & gemeentelijk beleid

Mantelzorg is de zorg die voor langere tijd verleend wordt aan naasten met gezondheidsproblemen, een ziekte of beperking. De Wmo 2015 vraagt gemeenten specifiek aandacht te besteden en ondersteuning te bieden aan mantelzorgers en de positie van mantelzorgers te verbeteren. Het Platform Hattinga Verschure, dat de collectieve belangen behartigt van (ex-)mantelzorgers in de provincie Groningen, publiceerde in maart 2014 een manifest met tien concrete aanbevelingen en voorstellen voor het gemeentelijk mantelzorgbeleid. In hoeverre zijn deze tien punten al terug te vinden in de Wmo-beleidsplannen en Verordeningen Wmo 2015 van de 23 Groningse gemeenten?

Feitenblad

Zorgmonitor
Groningen

1. Keukentafelgesprekken

Zijn de wensen, behoeften en mogelijkheden van mantelzorgers onderdeel van het keukentafelgesprek?

19

gemeenten benoemen in hun beleidsplan dat met de mantelzorger wordt gesproken over diens grenzen, belastbaarheid en ondersteuningsbehoeften.

9

gemeenten hebben in hun verordening opgenomen dat 'het gesprek' waar mogelijk ook met de mantelzorger(s) wordt gevoerd; 8 gemeenten benoemen dat de 'behoefte aan maatregelen ter ondersteuning van de mantelzorger van de cliënt' één van de gespreksonderwerpen kan zijn.

2. Mantelzorgers in beeld

Wordt inzet geleverd om nog onbekende mantelzorgers te bereiken?

3

gemeenten geven aan dat er bij iedere (nieuwe) hulpvrager een mantelzorger 'mee kan komen'. Verder wordt in de beleidsplannen niets gezegd over het bereiken van nog onbekende mantelzorgers.

Bereiken gemeenten en mantelzorgers elkaar?

"Veel gemeenten doen wel moeite om met mantelzorgers in contact te komen. Vaak gebeurt dit met concrete acties, die misschien te concreet zijn om in een beleidsplan te worden opgenomen."

"Veel mantelzorgers zien het zorgen als privé verantwoordelijkheid. Zo is het lang gepredikt in onze geïndividualiseerde samenleving: je moet je eigen boontjes doppen. In deze cultuur staan veel mantelzorgers niet erg open voor hulp en ondersteuning."

(Reacties van gemeentezijde)

3. Waardering

Wordt de waardering van mantelzorgers geconcretiseerd? Hoe?

20

Gemeenten benoemen in hun beleidsplan het waarderen van mantelzorgers als noodzaak of ambitie. Als mogelijke vormen van waardering zijn genoemd: de dag van de mantelzorg, lotgenotencontact, een bon (€ 50 tot € 100) en - voor mensen met een uitkering - vrijstelling van de tegenprestatie.

5

gemeenten geven aan de waardering samen met mantelzorgers en/of het steunpunt mantelzorg in de gemeente te willen vormgeven.

Waardering volgt later

“Het college bepaalt bij nadere regels waaruit de jaarlijkse blijk van waardering voor mantelzorgers van cliënten in de gemeente bestaat.” Aldus 23 verordeningen.

4. Acute zorg

Is continuïteit in de zorgverlening gegarandeerd als de mantelzorger plotseling uitvalt?

4

gemeenten benoemen dat acute zorg nodig kan zijn als de mantelzorger uitvalt en geven aan hierover afspraken te hebben gemaakt met zorgaanbieders.

5. Respijtzorg

Zijn er ondersteuningsarrangementen beschikbaar om overbelasting van mantelzorgers te voorkomen?

23

gemeenten benoemen de noodzaak of ambitie om respijtzorg aan te bieden ter ontlasting van de mantelzorger; 8 gemeenten geven aan dit in overleg met en naar behoefte van mantelzorgers te willen invullen.

10

gemeenten benoemen expliciet een mogelijke rol van vrijwilligers of andere informele ondersteuners; 18 gemeenten benoemen de mogelijkheid van kortdurend verblijf en/of dagopvang in een zorginstelling.

6. Faciliteren

Worden vormen van praktische facilitering voor mantelzorgers mogelijk gemaakt?

9

gemeenten benoemen de noodzaak of ambitie mantelzorgers te ondersteunen met trainingen, cursussen en andere vormen van scholing. Verder geven alle gemeenten aan (een vorm van) professionele mantelzorgondersteuning te hebben, zoals een Steunpunt Mantelzorg, sociale (wijk)teams en het Wmo-loket.

0

gemeenten hebben de vormen van praktische facilitering die staan genoemd in het manifest (woningunits plaatsen, parkeervergunningen, vervoersindicatie) opgenomen in hun beleidsnota of verordening.

7. Bezwaar maken

Kunnen mantelzorgers formeel bezwaar maken tegen de rol die zij krijgen toebedeeld in het zorg- en ondersteuningsplan van hun naaste?

0

gemeenten besteden hier aandacht aan in hun beleidsplan of verordening.

8. Dagbesteding

Is voorzien in mogelijkheden voor dagbesteding van cliënten ter ontlasting van de mantelzorg?

20

gemeenten uiten de noodzaak of ambitie om dagbesteding aan te bieden. 6 gemeenten benoemen daarbij de mogelijke ondersteunende rol voor de mantelzorg; 1 gemeente geeft aan mantelzorgers te willen betrekken bij de vormgeving van de dagbesteding.

9. Mantelzorgvriendelijk personeelsbeleid

Wil de gemeente mantelzorgvriendelijk personeelsbeleid voeren?

0

gemeenten noemen dit in hun Wmo-beleidsnota. N.B.: mantelzorgvriendelijk personeelsbeleid is per definitie primair een onderdeel van het personeelsbeleid, niet van het Wmo-beleid.

Zorgverlener en zorgvrager

Vooraf uit de verordeningen, maar ook uit de beleidsnota's komt naar voren dat de mantelzorg (of 'het sociaal netwerk') met name in beeld is als potentiële zorgverlener. Dat hij ook een potentiële zorgvrager is krijgt minder nadruk.

10. Persoonsgebonden budget

Maakt de gemeente zorg via het PGB mogelijk? Mag een PGB worden gebruikt om mantelzorg te vergoeden?

14

gemeenten geven expliciet aan dat een PGB mag worden ingezet om diensten te betrekken van een persoon die behoort tot het sociale netwerk van de zorgvrager. Hiervoor geldt een lager tarief of er zullen nog nadere regels voor worden gesteld.

Basisfuncties

In opdracht van het Ministerie van VWS zijn in 2014 vier nieuwe basisfuncties van mantelzorgondersteuning geformuleerd: vinden, versterken, verlichten, verbinden. Van deze functies krijgt het verlichten van de mantelzorg, gericht op het voorkomen van overbelasting, de meeste nadruk in de beleidsnota's. Het verbinden van formele en informele zorg komt ook ruimschoots aan de orde, maar de ondersteuningsbehoefte van de mantelzorg is daarbij minder in beeld. Het vinden van mantelzorgers krijgt in de beleidsdocumenten weinig aandacht, evenals het versterken van de positie en regie.

Mantelzorgers en hun gemeente

Het gaat misschien veranderen als de transformatie in de zorg en ondersteuning echt haar beslag krijgt, maar in 2013 kwam uit onderzoek van het Groninger Panel naar voren dat mantelzorgers niet erg bekend zijn met het ondersteuningsaanbod voor mantelzorgers in hun gemeente. Uit de resultaten ontstaat bovendien het beeld dat mantelzorgers het zorgen vooral als hun eigen (privé) verantwoordelijkheid zien.

Percentage mantelzorgers dat het eens is met tien stellingen over (gemeentelijke) mantelzorgondersteuning

Bron: Groninger Panel (2013)

Samenvatting

Acht van de tien in het manifest van het Platform Hattinga Verschure vastgelegde aanbevelingen en voorstellen zijn terug te vinden in de actuele Wmo-beleidsplannen en bijhorende verordeningen van de Groningse gemeenten. Vooral de waardering voor mantelzorgers, de plek van mantelzorgers in het (keukentafel) gesprek en de beschikbaarheid van respijtzorg krijgen – in ieder geval op papier – in veel gemeenten aandacht. Daar staat tegenover dat nog nergens is geregeld dat de mantelzorg formeel bezwaar kan maken tegen de hem toebedeelde rol in de zorg. Gezamenlijk bereiken de 23 gemeenten nu al 49% van de maximale score (die zou zijn gerealiseerd als alle gemeenten alle punten hadden gehonoreerd). Zonder het punt 'mantelzorgvriendelijk personeelsbeleid', dat niet primair thuishoort in het Wmo-beleid, komt de score zelfs op 54% uit.

Verantwoording:

Voor dit feitenblad zijn de op 1 januari 2015 geldende Beleidsplannen Maatschappelijke Ondersteuning en de Verordeningen Maatschappelijke Ondersteuning 2015 van de 23 Groningse gemeenten geanalyseerd. Hiervoor is gekozen omdat - op grond van de Wmo 2015 - deze beleidsplannen onder meer de beleidsvoornemens bevatten die erop zijn gericht de verschillende categorieën van mantelzorgers zoveel mogelijk in staat te stellen hun taken als mantelzorg uit te voeren. De verordeningen omvatten de regels die noodzakelijk zijn voor de uitvoering van de beleidsplannen. De uitgevoerde analyse betreft nadrukkelijk alleen de genoemde documenten; de uitvoering van het beleid is niet onder de loep genomen. De in de analyse gehanteerde indicatoren zijn ontleend aan het mantelzorgmanifest van het Platform Hattinga Verschure (www.sphv.nl). De overwegingen om het manifest te gebruiken waren: 1e) het Platform Hattinga Verschure spreekt namens mantelzorgers in de hele provincie Groningen; 2e) dankzij de aanbevelingen in het manifest van dit Platform hebben we tien punten in handen, die bruikbaar zijn als meetlat.